Mesnevi: Nazım Biçimi, Konuları ve Önemli Örnekleri

Cevap Anahtarı · Kısa Çözümler

KOLAY Isınma Soruları (1–10)

1. **a) mesnevi b) aa, bb, cc, dd... c) hamse**
Mesnevide her beyit kendi içinde kafiyelenir.

2. **Y – D – D – Y**
Beyit sayısı sınırsızdır; mesneviler olay örgüsü, kişi, zaman ve mekân unsurları taşır.

3. **B) Her beytin kendi içinde kafiyelenmesi ve beyit sayısının sınırsız olması**
Her beyit yeni bir kafiyeyle kurulabildiği için şair, kafiye bulma sıkıntısı yaşamadan uzun anlatılar yazabilir.

4. **a–3 b–4 c–1 d–2**
Harnâme hiciv, Leylâ vü Mecnûn aşk, Mevlid din, İskendernâme kahramanlık konuludur.

5. **E) Günlük gazete haberleri**
Gazete Tanzimat'la gelen bir yeniliktir; mesnevilerin konuları aşk, kahramanlık, tasavvuf, din, ahlak ve hicivdir.

6. **A) Harnâme**
Şeyhî'nin Harnâme'si bir eşeğin hikâyesi üzerinden eleştiri yapar.

7. **C) Hece ölçüsüyle koşmalar yazan bir halk ozanıdır.**
Şeyhî divan şairidir; eserlerini aruzla yazmıştır.

8. **Mesnevide kafiye düzeni aa, bb, cc... şeklindedir ve beyit sayısı sınırsızdır. Gazelde kafiye düzeni aa, ba, ca... şeklindedir ve beyit sayısı genellikle 5-15 arasındadır.**
Gazel lirik bir nazım biçimi, mesnevi ise anlatmaya elverişli bir nazım biçimidir.

9. **C) Vesîletü'n-Necât – kahramanlık**
Vesîletü'n-Necât (Mevlid), Hz. Muhammed'in doğumunu anlatan dinî bir mesnevidir.

10. **D) Hamse**
"Hamse" beşli anlamındadır.

ORTA Pekiştirme Soruları (11–20)

11. **E) Her beytin dizelerinin kendi arasında kafiyeli olması**
zamanda/yanında, derdini/sırrını, başı/taşı: her beyit kendi içinde kafiyelenmiştir (aa, bb, cc).

12 **Örnek: Olay kişileri (padişah, vezir), zaman (eski zamanda / bir gün), olay örgüsü (padişahın derdini açması ve vezirin cevabı), diyalog.**
Mesnevilerde olay, kişi, zaman ve mekân unsurları bulunur.

13 **B) Her beyit kendi içinde kafiyeli olacak biçimde dize sonları düzenlenmelidir.**
Verilen dizelerde "bahçede / rüzgârla" ve "yüce / yâr ile" kafiyeli değildir; mesnevide her beyit kendi içinde kafiyelenir.

14 **C) Olay örgüsü, kişiler, zaman ve mekân unsurlarıyla uzun bir hikâye anlatmaları**
Mesneviyi romana yaklaştıran, uzun ve kurmaca bir olay örgüsü taşımasıdır.

15 **D – Y – D – D**
Harnâme aşk değil hiciv konulu bir mesnevidir.

16 **D) Toplumun anlatı ihtiyacını karşılayan, olay çevresinde gelişen metinler olmaları**
Her iki tür de anlatmaya bağlıdır; halk hikâyeleri çoğunlukla anonimdir ve nazım-nesir karışıktır, mesnevilerin şairi bellidir.

17 **A) Meddah hikâyesi bir anlatıcı tarafından topluluk önünde sözlü olarak anlatılır; mesnevi yazılı ve manzum bir eserdir.**
Meddah, taklit ve söz ustalığıyla dinleyici karşısında anlatır; mesnevi yazılı bir nazım biçimidir.

18 **Örnek: Hiciv, bir kişiyi, durumu ya da toplumdaki aksaklıkları alaylı bir dille eleştiren türdür. Harnâme, kişileştirilmiş bir hayvanın başına gelenler üzerinden insan davranışlarını alaylı biçimde eleştirdiği için hiciv örneğidir.**
Hicivde güldürürken düşündürme amacı vardır.

19 **B) Vesîletü'n-Necât**
Süleyman Çelebi'nin eseri Hz. Muhammed'in doğumunu anlatır ve Mevlid olarak bilinir.

20 **E) Fuzûlî**
Fuzûlî'nin Leylâ vü Mecnûn'u Türk edebiyatının en önemli aşk mesnevilerindendir.

ZOR Düşünme Soruları (21–30)

21 **C) Mesnevi – her beytin kendi içinde kafiyelenmesi**
Uzun anlatılar için beyit sayısı sınırsız ve her beyti ayrı kafiyeli olan mesnevi uygundur.

22 **D) I ve III**
Mesneviler aruz ve kafiyeyle yazıldığı için ahenk unsurları taşır; II yanlıştır.

23 **B) Kişileştirilmiş bir hayvan aracılığıyla insan davranışları hicvedilmektedir.**
Horozun insan gibi davranması kişileştirmedir; alaylı anlatımla kibir eleştirilir (hiciv).

24 **E) Olaya dayalı, anlatmaya bağlı metinler olmaları**

Destan anonim ve sözlü kökenlidir; mesnevinin şairi bellidir. İkisi de olayları anlatır.

25 **Mesnevi bir nazım biçimidir (aa, bb, cc); kahramanları insan ya da hayvan olabilir; amacı anlatmak, öğretmek, eğlendirmek, eleştirmektir. Fabl bir türdür; kahramanları çoğunlukla hayvanlardır; amacı öğüt vermektir.**

Fabllar mesnevi biçimiyle de yazılabilir; mesnevi bir biçim, fabl bir türdür.

26 **A) aa, bb, cc, dd...**

Her beytin kendi içinde kafiyelendiği bu düzen mesnevinin düzenidir; beyit sayısı sınırsızdır.

27 **D) Nazım ve nesrin iç içe kullanılması, âşıklar tarafından topluluk önünde anlatılması**

Halk hikâyelerinde düzyazı bölümler arasına türküler girer; mesneviler ise baştan sona beyitlerle yazılır.

28 **A) Mesnevilerde belli bir düzene göre sıralanan bölümler bulunabilir.**

Açıklama, eserin başında, ortasında ve sonunda farklı işlevli bölümler olduğunu gösterir.

29 **E) Yûsuf u Zelîhâ – Şeyyâd Hamza – aşk**

Harnâme Şeyhî'nin, Leylâ vü Mecnûn Fuzûlî'nin, İskendernâme Ahmedî'nin, Vesîletü'n-Necât Süleyman Çelebi'nin eseridir.

30 **Örnek: Günümüz okuru için roman daha uygundur; düzyazı olduğu için kişilerin iç dünyası, mekân ve zaman ayrıntılı işlenebilir. Mesnevi ise aruz ve kafiye gerektirdiği için bugün az okunur; ancak ahenkli, öğretici bir anlatım isteniyorsa mesnevi biçimi tercih edilebilir.**

Cevapta biçimlerin özellikleri (nazım/nesir, ahenk, ayrıntı) gerekçe olarak kullanılmalıdır.